

США 80-2016

РОНАЛД РЕЙГАН (1980-1988)

США в 1980—1990-ті рр. Президентство Р. Рейгана (1980—1988), республіканець

Рейганоміка — державна економічна політика американського уряду Р. Рейгана в 1981—1988 рр.

Мета

Подолання економічної кризи 1980—1982 рр. та її наслідків.

Основні заходи

Підтримка приватної ініціативи.
Повне оновлення промислового потенціалу США, стимулювання капіталовкладень до наукомістких галузей.
Відмова від жорстокої регламентації бізнесу.
Штучне зниження курсу долара для здешевлення американських товарів і підвищення їх конкурентоздатності.
Скорочення витрат усіх державних відомств, за винятком Пентагону (військово-промислового комплексу).
Зменшення федеральних витрат.
Зниження податків.
Орієнтація соціальної політики на середній клас.

Результати

Позитивні: подолання кризових явищ; збільшення частки наукомістких галузей; приток іноземних інвестицій; розширення сфери послуг; переозброєння американської армії.

Негативні: дефіцит федерального бюджету, державного боргу; перетворення США з кредитора в боржника; посилення конкуренції з товаровиробниками Європи та Японії; зростання воєнних витрат; посилення соціального розшарування.

Зовнішня політика

До 1985 р. — протистояння з СРСР; збройні акції проти Гренади, Лівану та Лівії; розміщення в Західній Європі крилатих ракет та ракет середньої дальності; початок реалізації програми Стратегічна оборонна ініціатива (СОІ), яка передбачала створення великомасштабної протиракетної оборони з елементами космічного базування.

Від 1985 р. — нормалізація відносин із СРСР: щорічні зустрічі з лідером СРСР М. Горбачовим (1985—1988 рр.); Договір про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності (1987 р.); переговори про скорочення звичайних озброєнь.

ДЖОРДЖ БУШ СТ. (1989-1993, республіканець)

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА

Внутрішньополітичний курс Дж. Буша мав назву «рейганоміка без Рейгана». Проте, власної чітко сформульованої програми він не мав, стараючись у всьому наслідувати попередника. Саме брак свіжої думки був основною підставою для критики Президента. Проте, не зважаючи на те, що в цей період конгрес контролювали демократи, Бушу вдалося досягти згоди між двома партіями з ключових питань внутрішньої та зовнішньої політики, чим він забезпечив ефективне виконання своєї програми. Чільне місце в президентських заходах належало боротьбі з наркоманією та організованою злочинністю, вирішенню екологічних проблем, вдосконаленню системи охорони здоров'я. Діяльність значно ускладнювалася економічною кризою 1989–1992 рр., зумовленою деякими негативними проявами рейганоміки. Основною проблемою залишався дефіцит державного бюджету та зростання зовнішнього боргу. Для її вирішення Дж. Буш здійснював замороження державних видатків. Хоча падіння виробництва було найменшим у повоєнний період, саме несприятлива економічна кон'юнктура стала основною причиною поразки Президента на виборах 1992 р. від демократа Білла Клінтона.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

- ▶ У зовнішній політиці Президент також намагався наслідувати попередника (назва курсу — «стримування і залякування»). Його реакція як Президента на дипломатичні ініціативи радянського лідера М. Горбачова була спочатку розцінена неадекватною. Проте згодом ситуація змінилася. Відбулися зустрічі лідерів двох наддержав: 1989 р. на Мальті, коли було оголошено про завершення холодної війни, та 1990 р. у Вашингтоні. Згодом, у липні 1991 р. вони підписали Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО-1 або СТАРТ-1). У грудні 1989 р. Буш ініціював інтервенцію в Панаму під приводом боротьби з наркоманією для скинення свого колишнього союзника генерала Нор'єги (операція «Вірна справа»), що сприяло зростанню його популярності в США.
- ▶ Успіх у війні у Перській затоці проти Іраку (1991) ще більш підняв його популярність. Причиною війни була гостра міжнародна криза в цьому регіоні у 1989–1991 рр., пов'язана з анексією Іраком Кувейту. У 1990 р. було створено «Щит пустелі» — контингент з військ США та їхніх союзників з метою захисту Саудівської Аравії від можливої іракської агресії, а 17 січня — 28 лютого 1991 р. — здійснено операцію «Буря в пустелі», визволено Кувейт, а на тоталітарний режим С. Хусейна накладено санкції. На Близькому Сході Буш продовжував підтримувати Ізраїль та добиватися його примирення з ОВП. Важливе значення у період Буша посідали американсько-китайські відносини. Але Президент підтримував як режим КНР, про що свідчить його візит до Пекіна, так і Тайвань, свідченням чого є збройна допомога останньому, внаслідок чого викликав невдоволення з боку обох китайських держав. У червні 1989 р. сенат США схвалив пакет санкцій проти КНР (відмова від спільних торговельних та економічних програм), приводом до чого стала розправа комуністичних властей над студентами-маніфестантами в Пекіні. Взяв Дж. Буш участь і в сприянні об'єднанню Німеччини: він був одним з тих, хто 12 вересня 1990 р. у Москві підписав Договір про врегулювання німецького питання, який передбачав об'єднання ФРН та НДР. Після розпаду СРСР США підтримали нові незалежні держави та встановили з ними дипломатичні відносини. Щодо програми ПРО, то Буш продовжив розвиток СОІ Рейгана.

- ▶ Щодо відносин з Україною в період Буша, то вони були неоднозначними. З одного боку, його адміністрація доклала значних зусиль до міжнародного визнання України: 25 грудня 1991 р. визнала незалежність, а 23 січня 1992 р. встановила дипломатичні відносини, а з іншого — уся подальша політика щодо України зводилася до скоординованого з Росією її ядерного роззброєння. Як Президент США 1 серпня 1991 у Києві виголосив промову, в якій однозначно висловлювався за збереження СРСР і підтримку М. Горбачова. Все ж у період Буша Україна отримала зовнішнє фінансування. У липні 1991 р. Президент США приймав з візитом голову ВРУ Л. Кравчука, який 1992 р. прибув до Штатів уже як Президент своєї держави. 16 листопада 1994 року Україна приєдналася до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року. В обмін на це найбільші ядерні держави повинні були гарантувати Україні безпеку та виключення будь-яких форм агресії чи тиску.
- ▶ Зважаючи на приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї та зобов'язання України ліквідувати всю ядерну зброю на її території, 5 грудня 1994 року між Україною, Російською Федерацією, Великою Британією та Сполученими Штатами Америки було підписано так званий Будапештський меморандум, за яким раніше перераховані держави-учасниці мали поважати незалежність, суверенітет та існуючі кордони України, утримуватися від будь-яких проявів агресії щодо України, в тому числі і від економічного тиску. Російська Федерація порушила умови договору.

БІЛЛ КЛІНТОН (1992-2000, демократ)

Президентство Б. Клінтона (1992–2000 рр.), демократ

Програма «Нова економічна філософія»:

Полегшення податкового тиску на середній клас.

Надання податкових пільг підприємствам, що створювали нові робочі місця.

Щорічне підвищення інвестицій у федеральні програми: інвестиції в будівництво шосейних доріг, комунальний благоустрій, енергозбереження, підтримка молоді тощо.

Реформа системи охорони здоров'я.

Скорочення дефіциту федерального бюджету.

Зростання податків.

Скорочення державного апарату.

Згортання програми Стратегічної оборонної ініціативи (СОІ).

Скорочення збройних сил США з одночасним підвищенням їх мобільності та боєготовності.

Встановлення *«світового лідерства»* у зв'язку із закінченням *«холодної війни»*. Підтримка конструктивних відносин із пострадянськими державами, курс на *«поширення демократії і ринкової економіки у світі»*.

Сприяння перетворенню НАТО на політичну організацію, розширення НАТО на Схід.

Участь в інтеграційних процесах американського континенту.

Миротворчі місії: підписання Дейтонських угод з урегулювання конфліктів у Боснії та Герцеговині (Югославія); посередництво в переговорах між Ізраїлем та Палестинською автономією.

Боротьба з тероризмом.

Покращення стосунків з Китаєм.

Кінець ХХ ст. — продовження динамічного розвитку.

Зростання життєвого рівня американців.

Збільшення прибутків підприємств.

Зростання авторитету країни у світі.

Зростання масштабів і значення сфери послуг.

Кінець 2000 р. — початок спаду американської економіки.

11 вересня 2001 р. — терористичний акт, у результаті якого було зруйновано Світовий торговий центр і постраждав Пентагон.

Виникнення паніки на торгових і фінансових біржах; катастрофічне падіння долара; стабілізація ситуації внаслідок створення антитерористичної коаліції.

2008 р. — фінансова криза, яка призвела до падіння обсягів виробництва, зростання безробіття, скорочення соціальних програм, зниження рівня життя.

2008 р. — обрання президентом США Барака Обами (демократ), який розгорнув широкомасштабну боротьбу з проявами кризи, що мала наслідком покращення соціально-економічної ситуації в країні, стабілізація рівня життя більшості населення, спад соціального напруження.

2012 р. — переобрання Б. Обами на другий термін.

ДЖОРДЖ У. БУШ (2001-2009, республіканець)

Розширення НАТО на Схід та прийняття до цієї організації нових членів: вступ до НАТО Угорщини, Польщі, Чехії, Словаччини, Словенії, країн Прибалтики, Болгарії, Румунії, Хорватії та Албанії.

Початок ХХІ ст. — заява про створення системи Національної протиракетної оборони, що було одним з елементів воєнно-політичної доктрини США, яка все більше схилялася до використання воєнних і силових методів вирішення міжнародних проблем.

2001 р. — антитерористична операція в Афганістані проти режиму талібів, які підтримували міжнародну терористичну організацію «Аль-Каїда» та її лідера Усаму бен Ладена.

2003 р. — «Буря в пустелі» — військова операція США проти Іраку, яка мала на меті знищити режим Саддама Хусейна.

Відмова президента Б. Обама від створення Національної системи протиракетної оборони та підписання договору (ПРО) з Росією.

БАРАК ОБАМА (2008-2016, демократ)

ДОНАЛД ТРАМП (2016-2020, республиканец)

